

Bezoekers
gids

19
SEPTEMBER
2015

UIT VER IKO REN

3
JANUARI
2016

KONINGIN
FABIOLAZAAL
ANTWERPEN

Denmark **DE MODERNEN**



Provincie
Antwerpen

Theodoor Verstraete





UIT VIER KO RIEN

Na vijf jaar en dubbel zoveel tentoonstellingen zijn *De Modernen* voor de laatste keer te gast in de Koningin Fabiolazaal. Op deze slottentoonstelling in de reeks rond de moderne kunstcollectie van het KMSKA en de provincie Antwerpen maakt de museumcurator plaats voor de museumbezoeker. We vroegen aan 40 bekende en minder bekende Vlamingen hun favoriete kunstwerk uit de 19^{de} en 20^{ste} eeuw te kiezen uit de collecties van het KMSKA en de provincie Antwerpen. We wilden ook weten waarom ze precies dat ene werk kozen. Het resultaat is een heel gevarieerde en boeiende selectie, een bonte afwisseling van kleurrijke verhalen.

Het sluitstuk van *De Modernen* kreeg als titel *Uitverkoren*. De gastcuratoren tonen niet alleen de meesterwerken die hen het meest dierbaar zijn, ze geven ons ook hun persoonlijke verhalen cadeau. Hun blik is scherp en slim, hun getuigenissen zijn bevlogen en heel prettig om te lezen. Kleine verhalen, verrassende invalshoeken, soms pure poëzie en af en toe een vleugje humor. Door de keuze van het kunstwerk leren we wat zij mooi, ontroerend, inspirerend of bijzonder vinden.

Uitverkoren neemt je op sleeptouw langs de favoriete stukken van de gastcuratoren en nodigt je uit om met andere ogen naar kunst te kijken. Kijken en opnieuw kijken. Je zal bekende schilderijen en beelden in een heel nieuw licht zien.

Het KMSKA vroeg aan de Gentse fotograaf Jacques Sonck, bekend van zijn indringende zwart-witportretten, om van iedere gast een foto te maken bij het werk dat hij of zij koos. We presenteren ze als coda in de tentoonstelling.

WERK VAN:

George Hendrik Breitner, Jean Brusselmans, Pol Bury, Alexandre Cabanel, David Claerbout, Emile Claus, Jan Cockx, Edward Deckers, Denmark, Jan Dries, James Ensor, Dr. Hugo Heyrman, Raoul Hynckes, Paul Joostens, Jean Paul Laenen, René Magritte, Pol Mara, Guy Mees, George Minne, Amedeo Modigliani, Maryam Najd, Ria Pacquée, Otto Piene, Henriëtte Ronner-Knip, Jules Schmalzigaug, Léon Spilliaert, Camille Sturbelle, Jan Van Beers, Camiel Van Breedam, Robert Van Cauwenbergh, Gustave Van De Woestyne, Guy Vandenbranden, Theodoor Verstraete, Emile Vloors en Rik Wouters

GEKOZEN DOOR:

Johan Bonny, Vaast Colson, Christien Deblaere, Bernard Dewulf, Marc Didden, Adil El Arbi, Sihame El Kaouakibi, Ephameron, Rita Fonseca, Elise Gacoms, Kersten Geers en David Van Severen, Tom Hautekiet, Frank Heirman, Henri De Herdt, Herman Houbrechts, Tonia In den Kleef, Ruth Joos, Hans De Kezel, Thomas Leysen, Tom Liekens, Bent Van Looy, Ko Markovsky, Rosan Meijer, Nadia Naveau, Johan Pas, Adriaan Raemdonck, Sven De Ridder, Marie Thérèse Room, Paul De Roy, Lieve en Linde Ruwet, Walter Rycquart, Manfred Sellink, Jacques Sonck, Hilde Vanfleteren, Voeri Vanlangendonck, Veerle Vercammen, Cil De Vylder, Sara Weyns en Jesse Willems

De verhalen zijn alfabetisch per kunstenaar gerangschikt.

George Hendrik Breitner

Naakt, (1885) | KMSKA

> Bernard De Wulf

Schrijver

“Zelden heb ik het museum verlaten zonder even langs haar te lopen. En hoe vaak niet heb ik haar uitvoerig bekeken. Soms kwam ik alleen voor haar. Alsof zij er alleen voor mij was.

Ze is niet het enige naakt daar, ik ken ze allemaal denk ik, maar ze is wel het bekoorlijkste. En het ondoorgroendelijkste.

En het stilste.

Ik beschouw haar en de haren als een kleine harem. Van illusie. Ik weet natuurlijk dat ze geschilderd zijn. Daarom ga ik naar ze kijken. Niemand die mij dan terechtwijst. Niemand zelfs die uitgaat van enige opwindning.

Het zijn maar schilderijen.

Toch is er onmiskenbaar sprake van opwindning. Ze heeft niets te maken met snelle plaatjes in blootblaadjes. Ze ontstaat door traagte en aandacht.

Zie haar. Hoe geknakt ze ligt. Als een gebroken takje.

En hoe ingekleed ze is met velerlei verf. Of zijn het stoffen, dekens, kussens? Haar lichaam geeft een vreemd trillend licht af, haar hoofd is zijn eigen afgrondelijke schaduw.

Haar zwarte kniekousen, net onder haar donkere geslacht, tasten naar mijn kruis. Het diepe rood om haar heen, om haar tepel, in haar zij, langs haar bekken: het is even luguber als jubelend.

Hier ligt een vrouw zo schitterend naakt, zo onkenbaar en zo volledig van verf dat het me telkens weer duizelt wanneer ik haar gelukkig weer niet mag aanraken.”

Jean Brusselmans

Noordzee, 1939 | KMSKA

> Adriaan Raemdonck

Galeriehouder

“Jean Brusselmans is mijn schilder-kunstige jeugdliefde. Als academiestudent droomde ik ervan om een nieuwe Brusselmans te worden. Maar het leven heeft er anders over beslist. De kunstenaar bezong in zijn schilderijen mijn geboortestreek, het Pajottenland. In die specifieke natuur had ik mijn eerste dromen en ontstond mijn drang naar het onbekende, naar het volle leven in de grootstad, Brussel en even later Antwerpen, wat mijn thuisbasis zou worden. Door zijn manier van schilderen leerde ik het landschap en de natuur van mijn regio bewonderen.

Het volledige oeuvre van Brusselmans is van een totale waarneming waarin alle zintuigen betrokken zijn. Of het nu een marine van onze kust of een landschap in het Pajottenland is. Je snuift de geur van de zee of van de aarde op in de zware maar elegante verfmassa. In het algemeen, en zeker in deze *Noordzee*, hebben Brusselmans' werken een architecturale dimensie. De kunstenaar creëerde een zee zoals niemand die ooit gezien heeft. Een uitzonderlijke visie. Met een vaste hand kalligrafeerde hij zijn naam in lange fiere letters, als een belangrijk onderdeel van het schilderij. Voor mij heeft hij een van de mooiste signaturen uit de ganse kunstgeschiedenis. Te lang bleef deze grote dromer

in het artistieke veld miskend. Misschien omdat hij geen toegevingen deed en een zeer persoonlijke stijl ontwikkelde. Zo is hij een van de oorspronkelijkste vertegenwoordigers van het internationaal expressionisme geworden.”

Pol Bury

700 points blancs

(1970) | KMSKA

> **Walter Rycquart**

Departementshoofd Cultuur
provincie Antwerpen

“Dertig jaar lang was voor het provinciehuis van Antwerpen een hydraulische sculptuur van Pol Bury te bewonderen. Het was een van de vroege ontwerpen die de kunstenaar volgens dit principe construeerde en bovendien de op één na grootste ‘Bury-fontein’ van dit type. Water en wind zorgden ervoor dat de 42 bewegende metalen cilinders van de sculptuur knikten en wiegden. Het samenspel van de langzaam bewegende buizen, het tikken van het metaal, het geluid van het klaterende water en de onvoorspelbaarheid van de bewegingen leidden haast automatisch tot een ingetogen beleving van het werk. Vanaf 2017 zal deze ‘Slow Art-sculptuur’ opnieuw een centrale plaats krijgen in het openbaar park naast het nieuwe provinciehuis.

700 points blancs van Pol Bury is net iets handiger om te presenteren in de tentoonstelling. Het principe is ongeveer hetzelfde. Als toeschouwer word je verplicht om lang en

rustig naar dit werk te kijken. Pas dan merk je dat de witte puntjes af en toe verspringen. Wie goed luistert, hoort het geritsel van honderden draadjes die tegen elkaar schuren.”

Alexandre Cabanel

Cleopatra laat gif proeven door ter dood veroordeelde gevangenen, 1887 | KMSKA

> **Johan Pas**

Docent KASKA

“Cabanel’s Cleopatra bleef een groot deel van de 20ste eeuw verborgen in het museumdepot. Toen ik het KMSKA als kind frequenteerde, hing ze alvast niet in de zalen. Koele Cleo trad mijn leven pas binnen via het boek *Femme Fatale* (Patrick Bade, 1979). Voor een melancholieke adolescent met een belangstelling voor egyptologie en fin-de-sièclekunst belichaamde ze de ideale vrouw – die me zelfs inspireerde voor m’n eindverhandeling over egyptomanie in de 19de eeuw. Na de herontdekking van de academische schilderkunst mocht Cleopatra terug naar de zalen van het KMSKA. En terecht, want ze is een meesterwerk. Cabanel, een van de meest succesvolle schilders van zijn generatie, schilderde haar voor de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen, waar hij lid was van het Academisch Corps. Het werd een *showpiece*.

De hypergedetailleerde weergave van de diverse stoffen, van de dierenacht op het rode porfier, van het lome luipaard, van de correct voorgestelde tempel op de

achtergrond – die doet denken aan het olifantengebouw in de Antwerpse Zoo – getuigen van Cabanel’s technische raffinement. Die virtuositeit komt de onderhuidse erotiek van het decadente tafereel ten goede. Cleopatra’s schijnbare *ennui* contrasteert perfect met de gruwel die zich aan haar slanke voeten afspeelt. En haar neusje mag dan wel beroemder zijn, let toch vooral even op haar lichtjes getuiste lippen. *The bitch enjoys every moment of it!*”

David Claerbout

Zonder titel (Santa Maria della Salute), 2000 | COLLECTIE PROVINCIE ANTWERPEN

> **Hilde Vanfleteren**

Eerste beheerder kunstcollectie
provincie Antwerpen

“Ooit zag ik dit werk in de inktzwart verduisterde galerieruimte van Micheline Swajzer, toen nog in Antwerpen. Schoorvoetend schuifelde ik binnen. De handen licht geheven als afweer tegen mogelijke obstakels – met kunst weet je nooit – tot wat het midden van de ruimte kon zijn. Om daar dan te wachten tot mijn ogen zich aanpasten en opdoemende beelden begonnen waar te nemen aan de wanden: stadsgezichten van Venetië in de deemstering.

Stil en schoon overmeesterde de basiliek op de Punta della Dogana de vier lichtpunten van de straatlantaarns. David Claerbout deed het weer: langzaam sleurde hij me naar zijn kristalhelder en complex universum waar de geest in alle rust kan rondwaren.”

Emile Claus

Zomer

1893 | KMSKA

> Marie Thérèse Room

Erfgoedbewaker Koningin
Fabiolaalzaal

“Al 22 jaar loop ik door tentoonstellingen. Er zijn altijd werken die ik mooi vind, maar kunstkenner ben ik niet. Waarschijnlijk heeft het met mijn leeftijd te maken – ik ben 60 geworden – dat het simpele van het leven mij aanspreekt.

Ik ben geboren in augustus, hoogzomer. Dat is wat mij in dit schilderij boeit. Vooral het licht, de beweging van het rijpe graan. Hoe schildert je zoiets? Het graan voert mij terug naar mijn kindertijd. Een klein dorpje, niet meer dan een kerkje, een schooltje en dreven vol bloemen die door de velden lopen. Het dorp was mijn wereld. De seizoenen bepaalden alles. De oogst was het enige dat spanning bracht. Het was het brood voor het hele jaar. Het moest zijn zoals op het schilderij: volle rijpe halmen die knisperen als de wind er zachtjes over blaast. De geur, de insecten, de hitte en – ondanks de zware arbeid – toch nog de tijd om een praatje te maken op het veld. De boerenvrouw volgt het ritme van het dier. Stel je dat eens voor in deze tijd. Een veld met aardappels. Ook een voorraad voor een jaar. Het koele bos op de achtergrond zorgt voor brandhout om zich in de winter te verwarmen. Ik heb het als kind allemaal meegemaakt. Hoe simpel kan het zijn? Het was goed.”

Jan Cockx

Portret van Roger
Avermaete

1919 | COLLECTIE
PROVINCIE ANTWERPEN

> Cil De Vylder

Bezoeker van De Modernen

“Toen ik dit werk voor het eerst zag, was ik meteen verkocht. De vele en felle kleuren, de mysterieuze blik van de man en zijn mooie kostuum vond ik heel inspirerend. De compositie is eenvoudig, maar goed gekozen. Ik hou erg van deze stijl. Die doet me denken aan Rik Wouters, van wie ik een grote fan ben.

Waarschijnlijk spreekt dit werk me ook aan omwille van mijn studierichting. Ik volgde les in het kso en ben nu begonnen met een studie Vrije Beelden Kunsten. Ik zal leren om met olieverf te schilderen, te drukken en sculpturen te maken. Ik hou erg veel van kleur en collages maken.

Fantastisch aan dit werk is dat het vluchtig maar trefzeker geschilderd is. Met een paar streken staat er een schoen. Ook vind ik het mooi hoe er zoveel kleuren worden verwerkt in het gezicht dat toch realistisch blijft. Ik vind dit echt hét topwerk van Jan Cockx.

Edward Deckers

Een nimf ontdekt
het hoofd van de vermoorde
Orpheus

1899 | KMSKA

> Ko Markovskiy

Programmamaker

“Wanneer ik in een museum ben, kijk ik niet alleen naar de architectuur, de inrichting en de kunstwerken, maar ook naar de bezoekers. Dat heeft veel met mijn beroep te maken. Ik monteer reportages en series voor de Nederlandse televisie. Opvallend is wat ik ‘het museumdansje’ noem. Dat gaat als volgt: mensen komen een zaal binnen, staan even stil en laten hun oog vallen op een kunstwerk. Dat bekijken ze van dichtbij. Op zoek naar een verklaring zetten ze vervolgens een stap opzij en kijken ze naar het label. Dan gaan ze weer naar achteren om het werk op een afstand te bekijken. En dan ... verandert hun gelaatsuitdrukking. Zo ‘dansen’ de bezoekers langs de getoonde werken door het museum. Dat zag je dus ook bij de nimf van Deckers, waar mensen stevast door geïntrigeerd waren. Het beeld is iets minder dan levensgroot en niet zo hoog. Dat komt omdat de nimf voorovergebogen staat. Ze lijkt te baden in het water. Pas wanneer ze hebben gelezen wat er op het kaartje staat, gaan de mensen op zoek naar het afgehakte hoofd. Dan verschijnt er een verbaasde blik op hun gezicht. Door de informatie kijken ze anders naar het beeld.”

Denmark

Dode letters

1988 | COLLECTIE
PROVINCIE ANTWERPEN

> Rosan Meijer

Lid van Jongbloed!, jongerengrew
van het KMSKA

“*Dode letters* van Denmark is voor mij onlosmakelijk verbonden met *Duo's 2*, de tentoonstelling die Jongbloed! in 2014 maakte. Het was niet alleen het uitgangspunt van ons concept, maar ook mijn favoriet tussen de werken waaruit we konden kiezen. Met *Dode letters* creëerde de kunstenaar uit een overvloed aan informatie een rustpunt. Hij biedt mij een welkome leegte in onze overvolle wereld.

In de aanloop naar *Duo's 2* kwam ik in contact met Denmark. Na een paar maanden vroeg hij me of ik samen met hem iets over zijn werk wilde schrijven. Ondertussen zijn de eerste pagina's klaar en is mijn contact met Denmark uitgegroeid tot een vriendschap. Ik vind het nog steeds ongelofelijk dat hij me deze kans heeft geboden toen ik nog geen enkele ervaring had. Maar nu ik hem beter ken, verwonder ik me er minder over. Denmark is integer en bescheiden. Dat hij zijn eigen kunstenaarschap niet als vanzelfsprekend beschouwt, maakt dat hij zijn vertrouwen durft te leggen in iemand zonder ervaring.

Dankzij Jongbloed!, *Duo's 2* en *Dode letters* heb ik de kans gekregen mijn werk te maken van iets wat ik graag doe: kunst beleven.”

Jan Dries

Ademend leven

(1963) | KMSKA

> Tonia In den Kleef

Bezoeker van De Modernen

“Toen ik langzaam blind werd, dacht ik dat kunst niet meer voor mij was. Tot de vzw Zicht Op Cultuur, Licht en Liefde me in 2008 uitnodigde voor de stuurgroep van ‘Art in the Dark’. Met dat project konden ziende mensen ervaren hoe je van kunst kan genieten zonder te zien: door kunstwerken te betasten in een pikdonkere ruimte en onder begeleiding van een blinde gids. We maakten ook een brochure, *Ongeziene rijkdom*, met informatie voor gidsen, curatoren en onthaalpersoneel over hoe ze hun museum toegankelijk kunnen maken. Met de vereniging De Parelvisiers organiseer ik rondleidingen voor blinde en slechtziende mensen.

Ik zag *Ademend leven* van Jan Dries op een tentoonstelling in de reeks *De Modernen*. Visueel is het misschien niet zijn mooiste werk. Maar een beeld voelen is een evenwaardige vorm van waarnemen. De huid van het beeld, de abstracte vorm en de onverwachte hoekjes en verrassingen spreken mij aan. Bovendien is wit een kleur die ik nog goed zie.”

Jan Dries

Vol-ledig

1973 | COLLECTIE
PROVINCIE ANTWERPEN

> Lieve en Linde Ruwet

Bezoekers van De Modernen

“Een sculptuur nodigt uit tot een fysieke confrontatie. Dit werk van Jan Dries dus ook. De zuivere organische lijnvorming en de harmonie van het beeld scheppen een verbondenheid. Wit, glad marmer, een elegante vorm – puur, zuiver, broos. Als de witte bloem van de aronskelk. Je wil ze aanraken maar ook de verfijnde harmonie niet verstoren.

De vorm is (haast) perfect. Een complexe structuur, sterk en broos tegelijk, in eenvoud en soberheid.

Deze veredelde ‘krul’, eerder, dit lemmiscaat: afspiegeling van natuur, zee, leven. Golven die komen en gaan, stukslaan of zachtjes uitdijen. Telkens opnieuw, telkens anders, een eindeloze beweging. Net als het leven: het komt en gaat – een ritmisch herhalen.

Je wil, neen je moet, blijven kijken. Vanuit verschillende gezichtspunten observeren. De sculptuur lijkt te veranderen, alsof ze leeft en beweegt. Er is een evenwicht tussen open en gesloten, omvatten en loslaten. Een bewegen tussen twee polen.

De vorm lijkt organisch te groeien. De ene gebogen lijn vloeit voort uit de andere. Dit werk nodigt uit ten dans in vloeiende, sierlijke bewegingen. Een pas de deux uit een klassiek ballet: twee dansers die elkaar behoedzaam aanraken en weer loslaten.”

James Ensor

Grijze zee

1880 | KMSKA

> Johan Bonny

Bisschop van Antwerpen

“Lange tijd vond ik schilderijen met zicht op de zee niets bijzonders. Er is niets te zien. Niets van wat de mens aan de zee heeft toegevoegd: dijken, kaaien, badgasten, vissers, schepen of vuurtorens. Met de jaren is mijn waarneming echter veranderd. Een zicht op de zee is me langzaam wel gaan boeien. Zeker op een schilderij als dat van James Ensor. Hij woonde en werkte in Oostende, waar ik geboren ben. Mijn eerste lucht was zeelucht. Waar loopt de grens tussen water en lucht, tussen golven en wolken, tussen aarde en hemel? Hoe kleurt de zee tussen blauw, groen, zilver, goud en grijs? Zie ik iets aan de horizon verschijnen of is het gezichtsbedrog? Is de zee ons nu genegen of is ze ons nu vijandig? Aan de vloedlijn moet ik die vragen loslaten. De zee ligt er immers niet op te wachten. Ze speelt eigenzinnig met kleuren en lijnen, met wind en regen, met zachtheid en geweld. Geen twee momenten in haar spel zijn hetzelfde. Alleen met de zon en de maan heeft zij dagelijks een rendez-vous. Ofschoon dat rendez-vous soms letterlijk de mist ingaat. De zee is eindeloos, maar niet abstract. Ze is overweldigend concreet. Ze houdt ons bij het leven zoals het onverstoord komt aanrollen en zoals wij het mogen benaderen, met blote voeten op wakke grond. Ensor is overleden. De zee ligt er nog.”

James Ensor

De rog

1880 | KMSKA

> Tom Liekens

Beeldend kunstenaar

“Op de koffie bij Napoleon, Darwin of Einstein. Of absint drinken met Vincent en hem vertellen dat het allemaal wel goed komt.

U hebt vast ook al gefantaseerd over een rendez-vous met een historische figuur. En over wat u hem zou vertellen of vragen. Hoog op mijn lijstje van gedroomde ontmoetingen prijkt baron Ensor. Geen schilder spreekt zo tot mijn hart als deze Oostendse reus uit de kunstgeschiedenis. Daar zit ik dan in het blauwe salon waar hij al zijn bekende en minder bekende gasten ontving. Samen met dienaar Gust luister ik naar zijn bevolgen woorden over kunst, leven en dood. Daarna speelt de meester op zijn harmonium terwijl ik verdrink in zijn magistrale *Intrede van Christus in Brussel* dat de hele wand beslaat. Wat ik hem zou vragen? Waarschijnlijk niets. Ik zou niet verder komen dan het herhaaldelijk uitspreken van mijn diepe bewondering, mijn liefde voor zijn schilderijen. De gênante lofzang van een fan tot zijn idool.

Als kleine hommage aan mijn held verwerkte ik zijn *Rog* uit 1892 – uit het museum van Brussel – in een groot schilderij. Die rog heeft in dat werk een bijna seksuele connotatie. *De rog* die hij 10 jaar eerder schilderde, is veel conventioneeler. Maar daarom niet minder prachtig. Het parelmoer wit

van de vis contrasteert met het ruwe, met paletmes geschilderde hooi, de mand en de pot.”

James Ensor

Val van de opstandige engelen

1889 | KMSKA

> Vaast Colson

Beeldend kunstenaar

“Is er een werk waar ik graag tijd mee zou doorbrengen? Een werk dat ik echt wil zien? Dat was het motief voor mijn selectie. Er waren al een handvol mogelijke kandidaten gepasseerd toen J.E. de teller op nul zette. Bij *Val van de opstandige engelen* was het gevoel dat ik het schilderij niet voldoende kon zien in het PDF-bestand dat ik toegestuurd kreeg het sterkst. Waarschijnlijk door de schaal die Ensor hanteerde.

Op mijn beeldscherm zag ik een cluster van tekens die in een bepaalde beweging over het doek stroomt. Ensor moet het schilderij met snelheid en trefzekerheid getekend hebben. In sommige zones lijken de kleuren opeen te zijn gemetseld. Op andere plaatsen is er veel ruimte tussen de verschillende sporen. Toen ik het werk opnieuw bekeek, nog steeds op een computermonitor, werden mijn ogen door de verschillende kleurvlekken doorverwezen. Alsof het verhaal zich steeds elders op het scherm afspeelde. Terwijl er in het afgebeelde verhaal twee groepen zijn die elkaar bekampen, lijken de verschillende toetsen samen te spannen in een complot dat op de toeschouwer gericht is.

Mijn besluit stond vast. Ik wou de uitdaging die Ensor met dit werk formuleerde in persoon aangaan en het van op dezelfde afstand bekijken als die waarop de schilder het in 1889 ineen geborsteld heeft.”

James Ensor

Schilderend geraamte

(1896) | KMSKA

> Thomas Leysen

Ondernemer

“Wie dit schilderij eens heeft gezien, zal het beeld niet snel vergeten. De schilder staat aan zijn ezel, minzaam voorovergebogen, en is omringd door zijn werk. Hij kijkt ons indringend aan – maar hij heeft geen ogen. Er speelt een lichte glimlach op de lippen die er niet zijn. Of is het een grijns?”

Sommigen zien in dit werk een vanitas: een reflectie over de vergankelijkheid van de dingen en over de ijdelheid van het menselijke bestaan. Een zekere ijdelheid was baron Ensor alvast niet vreemd. Voor mij staat dit schilderij echter net voor het tegenovergestelde. Het is een affirmatie van de eeuwigheidswaarde van de kunst, die de sterfelijke persoon van de kunstenaar ver overstijgt.

“Exigi monumentum aere perennius”, schreef Horatius. Ik heb met mijn gedichten een monument opgericht dat bestendiger is dan brons. En dat is juist. We lezen zijn gedichten 2000 jaar later nog steeds, zoals we ook nog altijd geraakt worden door de kunst van Ensor, meer dan 65 jaar na zijn dood.

Dat is wat kunst met ons doet. Donna Tartt verwoordde

het als volgt: “and in the midst of our dying, as we rise from the organic and sink back ignominiously into the organic, it is a glory and a privilege to love what Death does not touch”.”

Dr. Hugo Heyrman

Toeval en Geluk I

1975 | COLLECTIE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Toeval en Geluk IV, VI

1975 | COLLECTIE PROVINCIE ANTWERPEN

> Jesse Willems

Fotograaf

“Een groot kunstenaar is voor mij iemand die het aandurft om de tijdelijkheid te trotseren. Niks eeuwigder dan kunst, niks vergankelijker dan de tijd. Of je die tijd nu vastlegt in een foto of een schilderij is daarbij niet zo belangrijk.

Dr. Hugo Heyrman benadert zijn tijd op dezelfde manier als een straatfotograaf. Hij legt een moment vast en bewaart zo een heel klein stukje tijd voor latere generaties. De ene keer ziet de stad er grijs uit, de andere keer kleurrijk. De hoek bij het Albertpark is heel herkenbaar. Toch zien we dat de tijd ook hier zijn werk heeft gedaan. De kleurrijke auto's van toen hebben plaats gemaakt voor zwarte of grijze exemplaren. Hedendaagse kunstenaars hebben vaak de neiging om het heden weg te laten in de hoop zo tijdloze schilderijen of foto's te kunnen maken. Zonde, vind ik. Die kleine elementen die nu hedendaags zijn, zijn morgen misschien gedateerd, maar vormen overmorgen een document dat je toont hoe het gisteren

was. *The past is a foreign country*. Registreren en selecteren. Meer hoeft kunst niet te doen om ons mee op reis te nemen.”

Raoul Hynckes

Stilleven met veer

1969 | KMSKA

> Paul de Roy

Museumbezoeker

“Ik was zeventien in 1968 en in het museum opende de tentoonstelling *Kontrasten 1947/1967* haar deuren. Aan die lokroep kon ik niet weerstaan. Voor de allereerste keer zou ik kunst in het echt zien. Ik ging er in m'n eentje naartoe. Bij de suppoost informeerde ik meteen naar Van Beurden. De man wees me in de grote hal naar twee reusachtige witte kariatiden die het hele museum leken te torsen. ‘Waw, dat was dus van mijn overgrootvader, de beeldhouwer-bohemien-slavendrijver Van Beurden!’ Ik moest tussen de vrouwenbeelden door lopen om *Kontrasten* te kunnen bezoeken. Ik was van mijn sokken geblazen toen ik op de gelijkvloerse verdieping de naoorlogse Belgische schilders ontdekte die in de expo opgenomen waren.

Kontrasten was het begin van talloze bezoeken aan de klassieke genres op de eerste verdieping van het museum en aan het kleurengeweld van de moderne -ismen op de gelijkvloerse verdieping. Verward sloot ik elk bezoek af met enkele meditatieve ogenblikken voor het werk van de Nederlandse magisch-realist uit het interbellum: Raoul Hynckes. Zijn *Stilleven met veer* in grijzen en

bruinen, met een waar metier uitgevoerd, bracht me weer in evenwicht. Het droeg bescheidenheid en sereniteit in zich en wees me op de maat der dingen. Het leek alsof de kunstenaar me wilde zeggen wat het lot van elke schilder is na de dood en wat er gebeurt met zijn oeuvre: een naam in een boek en een schilderij ergens.”

Paul Joostens

Alleluia! of de eerste steenappels of de “heks” van het aards Paradijs
(1950) | KMSKA

Alleluia! – in Memoriam
Jeanne d'Arc zut à Cauchon
1950 | KMSKA

Alleluia – “De geëmancipeerde” of de gewaar-schuwde
1950 | KMSKA

Alleluia voor de dood
1950 | KMSKA

> Frank Heirman
Journalist

“Alleluia voor Paul Joostens!

Op mijn zeventiende kreeg ik mijn doop in de avant-garde-kunst. Samen met mijn vader bezocht ik de allereerste retrospectieve van Paul Joostens in het ICC. Veel kende mijn vader niet van kunst. Van Joostens wist hij alleen dat hij een bizarre figuur was die iets met poezeloezen had. Van de expo bewaar ik geen precieze herinneringen. Ik weet alleen dat het er niet leek op een klassiek museum met deftige schilderijen aan de muur. Een tsunami

had een chaos aan tekeningen, collages en assemblages aan-geespoeld.

Het zou nog een volle tien jaar duren voor ik begreep dat Joostens wellicht het meest afwijkende talent is dat Antwerpen (en waarom niet België) heeft voortgebracht. Ik ken geen artiest die met zo'n ernst en zwans tegelijk geschilderd, getekend, geplakt en geschreven heeft zonder dat er zich maar het kleinste publiek meldde. Zijn onderwerpen vond hij in de krant en op straat, in het museum of de kerk, de cinema of de prostitutiebuurt. Als zelfuitgeroepen wereldse monnik schiep hij er zijn eigen paradijs, hel of liefst beide tegelijk mee. Want de afstand tussen extase en depressie kan verrassend kort zijn, zo ondervond Joostens aan den lijve.

Wie zich voor Joostens interesseert, moet moeite doen. Hij behaagt niemand. Musea, zeker ook het KMSKA, haasten zich niet om zijn werk te tonen. Deze vier bladen van een hopeloos verspreid geraakte Alleluia-reeks waren alleen op tijdelijke expo's te zien. Jammer, want wat Joostens in 1950 op één enkel blad bij elkaar surfte, daar kan het hele internet niet tegenop. Hopelijk is er in het uitgebreide KMSKA plaats voor een Joostens-kapelletje.”

Jean Paul Laenen

Transition

1964 | KMSKA

> Sihame El Kaouakibi
Sociaal-cultureel ondernemer

“Goesting. Dat is waar *Transition* voor mij over gaat.

Goesting om te weten wie je bent en te weten wat je wil.

Goesting om je sterktes en mindere sterktes te ontdekken.

Goesting om voor je droom te gaan.

Goesting om jongeren te erkennen voor wie ze zijn, als individuen met een toekomst.

Goesting om exclusief te vervangen door inclusief.

Goesting om oude paden in denken te verlaten en te kiezen voor de kracht van onze toekomst.

Goesting om te omarmen wat we allemaal gemeen hebben en ons niet blind te staren op onze verschillen.

Goesting om zij als wij te zien.

Goesting om met passie en vuur het pad vrij te maken voor de volgende generatie.

Goesting om het leven in handen te nemen.

Goesting om toekomst te schrijven.

We zitten op een scharnier-moment, we staan aan een turning point.

We zijn in transitie.
Constant en altijd.”

René Magritte

Zestien september

(1956) | KMSKA

> Adil El Arbi

Filmmaker

“Als kleine jongen leerde ik een aantal Belgische kunstenaars kennen via bankbiljetten, toen de Belgische frank nog onze munteenheid was. Ik was gefascineerd door het blauwe biljet ter waarde van 500 frank. Ik vond de mannen met zwarte bolhoeden heel interessant en blauw was mijn lievelingskleur. Ook de man op de andere zijde van het biljet intrigeerde me. Zijn naam was René Magritte. Door op te zoeken wie hij was, ontdekte ik zijn fascinerende wereld. Ik was een jaar of 10 en kende niets van surrealisme, maar de schoonheid en de humor van zijn werken trokken mij aan. Ze inspireerden me bij de eerste verhaaltjes die ik bedacht. Ik wist toen al dat ik ooit filmmaker zou worden. Het was mijn droom om een film te maken die er visueel uitzag als een werk van Magritte. Iets wat trouwens nog steeds op mijn to-do-lijst staat.

Op de middelbare school maakten we voor het vak plastische opvoeding ooit een surrealistisch schilderij na. Iedereen moest een schilderij van Magritte kiezen. Ik werkte rond dit schilderij. Een boom in de nacht met de maan in de bladeren. Heel eenvoudig met een simpel surreëel element. Mijn reproductie zag er niet uit, maar het beeld is me altijd bijgebleven. Op één of andere manier voel ik melancholie bij het zien van dit werk. Een

gevoel waar ik tijdens mijn tienerjaren nogal mee dweepte. *Zestien september* heeft ook iets filmisch. Het zou zo een shot uit een film kunnen zijn. De realistische benadering van de boom in nachtsetting en dan dat subtiële element van die maan maken het zo sterk. Gewoon-weg fantastisch!”

Pol Mara

I, me and myself

1992 | COLLECTIE PROVINCIE
ANTWERPEN

> Sven De Ridder

Acteur

“Ik heb Pol Mara en zijn vrouw Maria persoonlijk gekend. Ze waren goed bevriend met mijn moeder – wellicht zaten hun gemeenschappelijke Borgerhoutse roots daar voor iets tussen. Mijn ouders gingen vaak naar Gordes, een dorpje in de Provence waar Pol ook geregeld verbleef en een atelier had. Hij was een rustige, eerder zwijgzame man. Toch zat er een fonkel in zijn ogen die verraadde dat hij op een levendige en fantasierijke manier naar het leven keek. Ik was erbij toen zijn museum in Gordes midden jaren 90 opende en tijdens zijn begrafenis op het Schoonselhof enkele jaren later.

Ik kies voor *I, me and myself* om de eenvoudige reden dat het een heel mooi werk is. Maar ook omdat er een zelfportret in verwerkt zit. Bovendien is het representatief voor het oeuvre van Pol Mara dat ik ken en waarmee ik ben opgegroeid: de vrouwen en/of meisjes, het fotorealisme, ... Zelf ben ik trotse eigenaar van twee

werken van deze Antwerpse grootmeester: *Une tige égarée* uit 1992 en *Hommage à Peter Greenaway* uit 1993. Dat laatste werk heb ik destijds van mijn moeder gekregen.

Ik vind dat Pol Mara de laatste jaren, ten onrechte, in de vergetelheid is geraakt. Daarom ben ik oprecht fier dat ik hem langs deze weg opnieuw onder de aandacht kan brengen.”

Guy Mees

Verloren Ruimte

1990 | COLLECTIE PROVINCIE
ANTWERPEN

> Kersten Geers en David Van Severen

Architecten

“Het werk van Guy Mees is bijzonder in zijn eenvoud.

Het is bijna niets, een stuk geknipt gekleurd papier. Een felle kleur, als een verfstreek bijna, maar dan veel fragieler, meer kwetsbaar, meer in onderhandeling met de ruimte zelf.

Mees toont de ruimte door er iets in te hangen, zijn werken eisen de aandacht op maar doen dat tegelijk niet, ze tonen de plek die ze bevolken. Zijn papieren sculpturen lijken ondanks al hun felheid afstandelijk, abstract, alsof ze maar tijdelijk de ruimte innemen.

We hebben voor dit werk van Mees gekozen omdat het zo fragiel is; bijna *niet* bestaat. Het is een werk zonder pre-tentieve monumentaliteit, maar een stuk materiaal dat bijna volledig ontsnapt aan de zwaartekracht, een werk dat in al zijn lichtheid extreem heden-daags is, immaterialiteit lijkt te

kunnen vertalen in een fractie van materiaal. Omgaan met het werk vraagt voorzichtigheid. Het dode papier is in een flits springlevend.”

George Minne Solidariteit

1898 | KMSKA

> **Nadia Naveau**

Beeldend kunstenaar

“Aanvankelijk was het de gipsen versie van *Solidariteit* waar mijn oog op viel. De fragiliteit en het schetsmatige karakter geven een zekere speelsheid aan dit kleine werk. Maar de bronzen versie spreekt evenzeer door haar eenvoud en directe zeggenschap en toont ondanks haar kleine formaat een enorme monumentaliteit. Net als bij de introverte kunstenaar zelf, gaat er een bescheidenheid en oprechtheid uit van dit vroege werk van George Minne.

Solidariteit spreekt me aan door de primitieve en de naïeve beweging. Twee jongens proberen het evenwicht te behouden op een schijnbaar zinkend bootje. Het asymmetrische geheel voelt toch in balans, de compositie werkt perfect.”

Amedeo Modigliani Zittend naakt

(1917) | KMSKA

> **Hans De Kezel**

Art handler

“Omdat ik zelf kunstschilder van opleiding ben, vind ik het supertof dat ik als art handler soms echt met mijn neus op

de schilderijen zit. En dat ik tijdens de opbouw van een tentoonstelling aan de museumrestauratoren uitleg kan vragen over de techniek. Tijdens mijn opleiding aan de academie heb ik dat niet meegekregen. Ik moest veel zelf onderzoeken, maar heb daar ook veel uit geleerd.

Zittend naakt is een fantasistisch werk. De manier waarop Modigliani de compositie heeft opgebouwd, hoe hij de kleuren gezet heeft. Als schilder zie ik hoe hij het schilderij uitgevoerd heeft. Ik zie dat het een snel werk is. Sommige vlakken zijn met grote borstelvegen ingevuld. Een paar kleinere toetsen maken het af. Die partijen zijn abstract, zeer hedendaags. De linkerhoek onderaan sluit minder aan bij de rest. Volgens mij heeft hij hiervoor de kleur gebruikt die rest nadat je op je palet veel verschillende kleuren verf gemengd hebt. Als mannelijke schilder kijk ik ook gewoon graag naar mooi geschilderde vrouwelijke naakten.”

Maryam Najd Video I

2002 | COLLECTIE PROVINCIE
ANTWERPEN

> **Herman Houbrechts**

Vormgever

“Een tiental jaren geleden vroeg Iwein Segers mij om een cd-singlehoesje te ontwerpen voor zijn toenmalige bandje ‘Groep Jezus’. Het nummer in kwestie was getiteld ‘Connected with rain’ en Iwein had zelf een beeld meegebracht. Ik moest het enkel beletteren. Niet al te geslaagd in retrospect;

waarvoor deze late excuses aan Iwein. Het beeld dat hij bij zich had, was een titelloos schilderij van Maryam Najd. Een erg intrigerend, figuratief schilderij. Doorheen een mistige sluier kon je een zittende vrouw herkennen. Een sferisch, mysterieus droombeeld.

Zowat een half jaar later leerde ik meer werk van haar kennen tijdens een solotentoonstelling in de Tim Van Laere Gallery in Antwerpen. Haar schilderijen zijn naar mijn gevoel sterk spiritueel. Laag op laag opgebouwd. Zo ook mijn uitverkoren werk, *Video I*. Al is dit schilderij abstract en monochroom. Opnieuw heeft het die subtiele, broeierige sfeer die hypnotiseert en beklijft.”

Ria Pacqué Zonder titel

COLLECTIE PROVINCIE
ANTWERPEN

> **Ruth Joos**

Radiomaker

“De Middellandse Zee is verworden tot massagraf. Maar het was vooral de foto van het lichaam van een klein meisje drijvend op het water die ons allen wist te beroeren. De felgroene broek, het fluoroze truitje. De naïeve kleurenexplosie als icoon van de verloren droom.

Ik kan urenlang mijn kluts kwijt zijn door op straat voorbij een verloren kledingstuk te rijden. Een eenzame schoen, een aan flarden gereten hemd, soms een kleurrijk sandaaltje.

Het verloren geraakte als gevonden object. Het leven dat er achter schuil gaat. Het kwa-

draat van die verloren intimiteit is deze geruisloze knuffelbeer van Ria Pacquée; een aibaar stillevens waarrond je een krijt-cirkel verwacht. Alles ligt hier ongenadig verwrongen te verwijzen naar wat voorgoed voorbij is. Hier achter huist alleen verdriet. Klein of groot, mocht daar al een wezenlijk verschil tussen bestaan. Een knuffelbeer in een zorgvuldige compositie van gecraqueleerd beton. Het grillige plaveisel als bloedplas.

Even te lang naar deze niet-toevallige foto kijken en de Grote Vragen dringen zich op. Wie kijkt hier wie niet aan? Wie heeft hier het leven gelaten? Wie is er schuldig? Waar en wanneer zijn we de onschuld verloren?

En zeggen dat je er zelf waarschijnlijk aan was voorbijgelopen. Op weg naar een of ander klein verdriet.”

Otto Piene

Grote zon

(1965) | KMSKA

> Christien Deblaere

Museumgids

“Kleur is voor mij belangrijk. Op kille grijze dagen pept kleur me op. Op zwoele warme dagen doet kleur me wegdromen. De *Grote zon* van Otto Piene is zo intens dat ze trilt, naar je toe komt en je opslokt. De eenvoudige ronde vorm laat de kleur spreken. Flamboyante Zero. Met vuur gemaakt zodat het werk nog lang nadien op je netvlies brandt.

Als gids hoeft ik er eigenlijk niet veel uitleg bij te geven. De kijker kan zelf de werking van kleur ervaren.”

Henriëtte Ronner-Knip

Onbescheiden

1897 | KMSKA

> René De Herdt

Overbuur van De Modernen

“Het eerste wat in het oog springt bij dit werk, is uiteraard het onderwerp. Een stel katjes ontdekt inventief een kast onder het toezien van mama.

De donkere kast wordt mooi aangevuld door de poesjes die op en in de kast klauteren. Hoewel de kleur van de kast verschilt van de kleuren van de poesjes, liggen ze allemaal in dezelfde lijn, waardoor geen enkele als storend ervaren wordt. Hetzelfde geldt voor het rode lint. Dit subtiele accent is duidelijk aanwezig.

Alle details zijn met grote nauwkeurigheid geschilderd: de spitse oortjes, de klauwtjes. Henriëtte Ronner-Knip stond dan ook bekend als de beste kattenschilder van haar tijd. De details doen geen afbreuk aan het feit dat je het schilderij als totaalconcept ervaart. Door de verspreiding van de katjes over het gehele schilderij, krijg je een beleving over het hele doek. Bij een portret staat er vaak maar één persoon centraal. Je kijkt ernaar, en klaar. Dat is wel anders met dit schilderij.

Daarom waarschijnlijk dat ik toen *Onbescheiden* tentoongesteld werd tijdens *Kunst uit Nederland* er telkens opnieuw werd naartoe gezogen. Het schilderij fascineerde me elke keer op een andere manier.”

Jules Schmalzigaug

Indruk van een danszaal

1914 | KMSKA

> Manfred Sellink

Hoofddirecteur KMSKA

“Jules Schmalzigaug. Ik zal in alle eerlijkheid bekennen dat deze Antwerpse kunstenaar van Duitse afkomst mij onbekend was voordat ik begon te werken in het KMSKA. Ik moet hem beslist zijn tegengekomen in colleges en literatuur over het Europees modernisme. Ik moet zijn werk zeker gezien hebben tijdens de bezoeken die ik de afgelopen decennia aan het museum heb gebracht. En toch bleven de schilder en zijn werk voor mij verborgen. Iets dat voor velen geldt, zo heb ik geleerd. Schmalzigaug is een kunstenaar voor kenners en fijnproevers, die langzamerhand ook door een breder publiek ontdekt wordt. En terecht.

Het oeuvre is niet al te omvangrijk. Hij is tragisch op nogal jonge leeftijd gestorven. Zijn werk is bovendien in veel opzichten on-Belgisch en mischien ook daarom zo lang onbekend gebleven. De kunstenaar sluit aan bij een van de – in theorie althans – meest radicale modernistische stromingen van zijn tijd: het (Italiaanse) futurisme.

Schmalzigaug combineert een dynamische abstrahering met een levendig palet aan kleur en licht, waarin zijn langdurige verblijf in Venetië fraai zichtbaar is. *Indruk van een danszaal* is een knap en doordacht opgebouwde werveling van kleur, een lust voor het oog. Een Antwerpse feestzaal badend in Venetiaans licht.

Wat is het heerlijk dat je in rijke collecties altijd weer zulke (her)ontdekkingen kunt doen – of je nu museumdirecteur of bezoeker bent.”

Léon Spilliaert

Meisjes op een duin

KMSKA

> **Veerle Vercammen**

Papierrestaurator

“Heel het oeuvre van Léon Spilliaert boeit mij. Hij weet met zijn persoonlijke tekenstijl alledaagse taferelen, figuren, voorwerpen en landschappen op papier te zetten die het publiek beroeren.

Ik kende zijn werk al langer, maar na het zien van een grote tentoonstelling in Brussel in 2006 ben ik echt fan geworden. Sindsdien ga ik elk jaar enkele dagen naar zijn geboorteplaats Oostende. Om er wat uit te waaien en de landschappen ‘met een blik van Spilliaert’ te ervaren.

Zijn werken hebben een subtiel, meestal donker kleurenpalet met één overheersende toon en enkele kleine accenten van licht of kleur. Door een contrast tussen de strakke lijnen en enkele optische verrassingen – zoals de accentuering van een detail als een oogkas of de grillige vorm van een opbollende jurk – schept hij abstractie of metamorfose. Hij creëert een mysterieuze wereld die tegelijk heel herkenbaar aanvoelt.

Wat mij ook aantrekt in zijn werk, vermoedelijk vanuit mijn opleiding vrije grafiek en later restauratie – conservatie van kunstwerken op papier, is de materiaalkeuze. Het is verwon-

derlijk hoe Spilliaert erin slaagt om op een fragiele drager, nl. papier, en met zachte technieken als kleurpotlood en aquarel zo’n krachtig en expressief beeld te creëren.”

Camille Sturbelle

Dog

1903 | KMSKA

> **Sara Weyns**

Directeur Middelheimmuseum

“Onooglijk. Dat is misschien de eerste associatie. Een onooglijk beest en een werk dat makkelijk over het hoofd gezien wordt in een grote collectie, met zo’n variatie aan topstukken. Zo ziet het er zelf ook uit, een beetje verongelijkjt.

De hond in de beeldende kunst gaat nochtans al zo’n 5000 jaar mee. Afgebeeld als trouwe metgezel en harde werker, als symbool voor trouw, als schoon bezit, als mythologisch wezen tussen leven en dood. Wellicht heeft de kunstenaar het in die traditie een plaats willen geven, maar het lijkt voor dit exemplaar een zware last om te torsen. Heel anders dan de monumenten en portretten van Camille Sturbelle laat dit werk ruimte voor het ongemak, de teleurstelling. Het heroïsche moet – vermoedelijk geheel onvrijwillig – plaatsmaken voor het prozaïsche en juist daarom valt het vandaag wellicht opnieuw op. Juist daarom kan het vandaag opnieuw relevant zijn. Zo is het kleinsculptuur een bescheiden herinnering aan het meanderende en vertakkende verloop van de kunstgeschiedenis. En wellicht ook een geruststelling:

het helpt de gedachte dat waarde niet iets universeels is. Het kan in iets onooglijks zitten.”

Jan Van Beers

Keizer Karel als kind

1879 | KMSKA

> **Bent Van Looy**

Muzikant

“Hier wordt een keizer neergezet op een troontje. Netjes in het keizerlijke apenpak, omringd door goud, fluweel en de windhond van de familie. Wat ik zie is een heerlijk verwend jongetje dat iedere dag jarig is en baadt in de vanzelfsprekende glorie die alleen eerstgeborenen kennen. Dit liefdevolle portret is volstrekt niet geënt op de ware figuur van de keizer en daardoor des te aandoenlijker. De schilder bekijkt dit koningskind als was het zijn eigen zoon. Met zachte spot, halve afgunst en allesverblindende trots en mededogen. De zoon, op zijn beurt, weet dit. Hij wentelt zich in de situatie als een zwijntje in het slijk. Hij is vandaag de koning en morgen ook. En straks is er slagroomtaart en een bezoek aan de keizerlijke stallen. Decadent, vadsig, grappig en ontroerend, dit is een werk waar ik hardop om moet lachen. Een zeldzaamheid binnen de museummuren!”

Camiel Van Breedam

Opgedragen aan de
steenbakkers

1967 | COLLECTIE PROVINCIE
ANTWERPEN

> Tom Hautekiet

Vormgever

“Tijdens mijn studies Product-ontwikkeling in Antwerpen kreeg ik les van Camiel Van Breedam. Naast zijn boeiende lessen, intrigeerde hij me omdat hij steeds helemaal in het rood was gekleed. Ik had tijdens mijn middelbare studies op een vrij traditioneel college buiten de stad gezeten waar je zulke leraars zelden tegenkwam. Het boeide mij zo erg dat ik dat ook wel eens wilde proberen. Niet in het rood, wel in een andere ‘beschikbare’ kleur. Zo heb ik een hele tijd in het groen gekleed rondgelopen, waardoor mijn medeleerlingen me ‘de kikker’ noemden. Ook tijdens de eerste jaren van mijn studies Grafische Vormgeving aan het Sint-Lucas paviljoen in Antwerpen heb ik dat volgehouden.

Interessant in het werk van Camiel Van Breedam zijn de assemblages en de collages met gevonden voorwerpen, die al een leven achter de rug hebben en waar hij een nieuwe functie aan geeft. Ze inspireerden mij bij het maken van talrijke illustraties voor magazines en cd-hoezen, ook in de vorm van collages.”

Robert Van Cauwenberghe Jazzband

KMSKA

> Marc Didden

Filmmaker / Columnist

“Hoe schilder je klank? Dat vroeg ik me meteen af toen ik voor het eerst kennismakte met *Jazzband* van Robert Van Cauwenberghe. Zou het bij dat onderschatte werk van deze onderschatte schilder helemaal om de jazz te doen zijn of toch gewoon om die mooie blote vrouw?”

Want zelfs een vluchtige blik op Van Cauwenberghes vaak goed verstopte werk leert ons dat deze academisch flink gevormde en bijzonder ernstig uitziende kunstenaar niet bepaald afkerig was van wat wij, naoorlogse schooljongens, door zwartgerokte paters al eens hoorden omschrijven als ‘het andere geslacht’. Terwijl het natuurlijk zo is dat wij, manspersonen, ‘het andere geslacht’ zijn.

Het leven behoort de vrouwen toe, dat heeft de natuur zo beslist. En dat weten goede kunstenaars allang. Vraag het aan Vermeer, vraag het aan Rembrandt, vraag het aan Borremans. Als alle onderwerpen op zijn dan is daar altijd weer de vrouw. Op zichzelf al vaak een meesterwerk maar ook als inspirator van passionele Franse chansons, door het witte scherm heen brandende Amerikaanse films, en altijd present in Russische romans van wel duizenden pagina’s lang.

En dan is daar weer altijd en overal die man met zijn ezel en

zijn palet en zijn penselen en zijn doek en staat of zit of ligt in elke studio van de hele wereld dat naaktmodel dat zagezegd geen erotiek mag uitstralen maar alleen dient als verzekering tegen verkeerde anatomie, terwijl iedereen wel beter weet.

Waarom heeft Robert Van Cauwenberghe ooit het schilderij *Jazzband* geschilderd? Vraag het mij niet want ik weet het niet. Ik weet zelfs niet of hij van jazz hield. Ik weet alleen dat Van Cauwenberghe geboren werd in Gent in het jaar 1905 en dat hij in 1985 overleden is in Lokeren. En wanneer ik naar *Jazzband* kijk dan hoor ik voortdurend saxofoons en gitaren, drums en trompetten en een zwoele stem. Maar ik zie slechts één enkel ding: begeerte. Ruim genoeg voor mij!”

Gustave Van De Woestyne Gaston en zijn zuster

1923 | KMSKA

> Jacques Sonck

Fotograaf

“Ik heb het werk van Gustave Van De Woestyne leren kennen in het Museum voor Schone Kunsten in Gent, een museum dat ik regelmatig bezoek. Het bezit een groot aantal werken van schilders van de Latemse Scholen. Binnen die groep kunstenaars is Van De Woestyne een origineel figuur. Het is duidelijk te zien dat zijn stijl sterk is beïnvloed door de Vlaamse primitieven en het werk van o.a. Pieter Bruegel de Oude. Vooral zijn boerenkoppen doen daar aan denken.

Gaston en zijn zuster is een later werk van hem, geschilderd na zijn verblijf in Engeland gedurende de Eerste Wereldoorlog. Wat mij eerst opvalt is de monumentaliteit van het werk. Maar ook het vierkant formaat, toch vrij uitzonderlijk voor een schilderij. Het is een formaat dat ik als fotograaf wel vaker gebruik. In dit expressionistisch doek zijn de twee figuren, beiden in zwart gekleed, in het midden, levensgroot en bijna diagonaal in beeld geplaatst. Ze kijken allebei voor zich uit, zonder enige vorm van emotie, bijna karikaturaal. De kinderen zijn in verhouding tot hun omgeving bovenmaats afgebeeld. De bloem rechtsonder, het boompje linksboven en de huizen op de achtergrond zijn op een bijna abstracte, kinderlijke manier geschilderd. Met kenmerken van naïeve kunst. De compositie is perfect in evenwicht, met een prachtig kleurenpalet van zwart (de kleren), naar wit (de huizen) en schakeringen van bruin, blauw, groen en rood.”

Guy Vandenbranden Compositie

KMSKA

Yoeri Vanlangendonck

Galeriehouder

Tijdens de zomer van 2011 zocht ik de 85-jarige constructivist Guy Vandenbranden op in zijn studio aan de Antwerpse Oude Waag. Als historicus, maar ook als liefhebber en verzamelaar van de Belgische naoorlogse schilderkunst hadden we een gedeelde passie en namen we elkaar mee naar vervlogen tijden. Vandenbrandens vriendschappen met Zero-kunstenaars als Lucio Fontana en Jef Verheyen vormden interessante gespreksonderwerpen, maar ook zijn kunstenaarsdebuut in de jaren 50 passeerde de revue. De eerder gesloten kunstenaar stond open voor de interesse van een jonge twintiger in zijn leven en werk.

In november 2012 opende ik met Brecht Callewaert de Callewaert-Vanlangendonck Gallery in de Antwerpse Wolstraat, vlak om de hoek van Guy. De openingstentoonstelling was een hulde-retrospectieve *Guy Vandenbranden*, met werk van 1951 tot 1985. Sinds die tentoonstelling kwam de kunstenaar vaak langs en hadden we een wekelijkse afspraak in de bruine kroeg ‘De Kat’ voor een fijn gesprek met een obligatoire whisky.

Nog voor Guy op 3 juni 2014 overleed liet hij zijn archief na aan de galerie. Dit archief vormt samen met een grondige studie van secundaire literatuur, de basis van de monografie *Guy Vandenbranden*, geschreven

door David Vermeiren en uitgegeven door de galerie als hulde aan een groot en consequent kunstenaar.

Theodoor Verstraete Naar de dodenwake

(1889-1890) | KMSKA

Ephameron

Beeldend kunstenaar

“Ik koos dit beeld vlak na de begrafenis van mijn vader, over wiens aanslepende ziekte ik begin dit jaar een beeldverhaal uitbracht: *Wij Twee Samen*.

Naar de dodenwake is een erg boeiend werk dat me aanspreekt door de sterke compositie met de donkere figuren, in een resonerend zwart met subtiële kleurschakeringen. De kijker kan de stilte in dit beeld echt horen, de druk voelen, het verdriet proeven.

Als kunstenaar kijk ik vooral naar hoe de dynamiek in een beeld wordt opgebouwd. Hier lopen de verschillende silhouetten naar elkaar toe, het lichtende deurgat in. Gezichten worden amper uitgewerkt, blijven slechts een aanzet, wat de anonimiteit van de figuren versterkt. Het hoofdje van de baby valt op terwijl hij over de schouder van zijn moeder kijkt. Een lichte en onschuldige vlek in een zee van zwaar zwart. Zelfs de restructies worden ingezet in combinatie met het perspectief van de architectuur en de wandelende personages. Theodoor Verstraete stond vooral bekend als landschapschilder, maar ik vind dat dit één van zijn opmerkelijkste werken is.”

Emile Vloors

De blauwe distel

(1904) | KMSKA

Elise Gacoms

Lid van Jongbloed!,
jongerencrew van het KMSKA

“Ik ontmoette Emile Vloors ongeveer vijf jaar geleden in zaal P van het KMSKA, waar toen *Het schaakspel* hing. Het begin van een groot avontuur. Ik moest en zou alles te weten komen over deze kunstenaar. Die zoektocht leidde me tot bij zijn nalatenschap en zijn familieleden. Een speciaal contact dat mijn onderzoek alsmaar persoonlijker maakte. Het is een grote passie geworden. Ik hoop dat ik het mijn hele leven kan voortzetten.

Vloors leerde de zussen Louise en Lucie Laridon kennen toen hij aan de Academie studeerde. Ze waren onafscheidelijk en leefden samen voor de rest van hun leven. Zij waren zijn grote muzen: hun gezichten komen voor op een groot deel van zijn werken. *De blauwe distel*, een portret van Lucie, straalt uit wat mij initieel aantrok in het werk van Vloors: oog voor detail, zin voor schoonheid, een genuanceerd spel van tinten en, bovenal, mysterie. Toch heb ik het gevoel dat ik deze dame heel goed ken. Ik las de brieven die ze schreef, bekeek de foto's waarvoor ze poseerde en maakte op die manier kennis met haar leefwereld. Omdat Louise uiteindelijk zijn vrouw werd, bleef Lucie een beetje in haar schaduw staan. Maar ze verdient minstens evenveel aandacht. Zo blijkt uit de verfijning waar-

mee Vloors in dit portret een stukje van haar ziel vastlegde.”

Rik Wouters

Glimlachend meisje

(1908) | KMSKA

Rita Fonseca

Deelnemer project
Mijn verhaal

“Ik kom uit Portugal en kende het werk van Rik Wouters enkel uit kunstboeken. Eind 2014 bezocht ik het museum voor het project *Mijn verhaal* met de klas NT2 (Nederlands als tweede taal). Daar zag ik enkele originele werken van Rik Wouters. Sindsdien ben ik een grote fan. Niet alleen zijn tekeningen en schilderijen maar ook zijn beeldhouwwerken zijn geniaal.

Ik heb gekozen voor een terracotta beeldje dat een glimlachend meisje voorstelt. De uitdrukking op het gezicht van het kind geeft me een warm gevoel. Alsof ik omringd ben door heel veel kleuren. Kleuren zoals in de schilderijen van Rik Wouters. Voor mij staat dit meisje met haar heldere gezicht symbool voor alle kinderen ter wereld. Ze brengt me aan het lachen en doet me denken aan de versregels van Fernando Pessoa in zijn gedicht *Vrijheid*: ‘Groots is poëzie, goedheid, schone kunsten .../ Maar kinderen zijn ‘s werelds schoonste gunsten’*. In Portugal zeggen de mensen dit vaak zonder te weten dat het woorden van Pessoa zijn.

Met Pessoa in het achterhoofd zie ik in het beeldje van Rik Wouters mijn eigen kinder-

tijd. Het werkt als een spiegel: het doet ons eraan denken dat we zelf ooit ook kind waren en dat we het kind in ons niet mogen vergeten.”

**Vertaling: August Willemsen*

PRAKTISCH

Van 19 september 2015 tot 3 januari 2016
Koningin Fabiolazaal,
Jezusstraat 28, 2000 Antwerpen
Dinsdag tot zondag: 10 – 17 uur,
zaterdag: 10 – 18 uur
Gesloten: op maandagen, 25 & 26
december, 1 & 2 januari
De Koningin Fabiolazaal is toegankelijk
voor andersvaliden.

PRIJZEN

€ 4
€ 3: studenten, groepen (> 14 pers.),
60+
€ 1: 19 tot en met 25 jaar
€ 0: tot en met 18 jaar,
Vrienden van het KMSKA

RONDELEIDINGEN

Groepen

Wandelgesprek

In de tentoonstelling ontdek je de
favoriete werken van 40 bekende en
minder bekende kunstliefhebbers.
Samen met de gids kom je te weten
waarom mensen door kunst geraakt
worden. Ieder kijkt namelijk door zijn
eigen bril, die bepaald wordt door
levenservaring, smaak en persoonlijkheid.
Kijk je naar techniek, ben je op zoek
naar emotie, of wil je geïnspireerd worden
door het leven van de kunstenaar?
Welke kunst laat je koud? De gids gaat
met de groep in gesprek over al deze
facetten van kunst.
Maximaal 20 personen. € 75 + toegang
(€ 50 voor een klas) en duurt 90 min.

Schrijftour 'Mijn verhaal'

Wat is jouw uitverkoren kunstwerk
en waarom? Laat je inspireren door de
verhalen van 40 bekende en minder
bekende kunstliefhebbers en schrijf
vervolgens een persoonlijk verhaal bij
een werk dat jou aantrekt. Wat zie je? Wat
ruik je? Wat voel je? Samen met de gids
leer je scherper waarnemen en zet je je
observaties op papier.
Maximaal 15 personen. € 75 + toegang
(€ 50 voor een klas) en duurt 90 min.
Info & reservatie: online reservatie-
formulier op www.kmska.be
of +32 (0)3 224 95 61

Individuele bezoekers

Kunst(k)uur

Tijdens kunst(k)uur neem je samen
met de gids en andere deelnemers rustig
de tijd om 1 kunstwerk onder de loep te
nemen. Iedereen krijgt de kans om zijn

observaties, kennis en vragen te delen.
De gids begeleidt het gesprek.
Op zondag 27/9, 25/10, 29/11 en 27/12
om 15 uur. Gratis met toegangsticket.
Max. 15 deelnemers. Duur: max. 60 min.
Schrijf je in: publiekswerking@kmska.be
of +32 (0)3 224 95 61.
Je aanmelden ter plaatse kan ook.

Met Jongbloed! en gastcurator op stap

Jongbloed! is de jongerencrew van het
KMSKA. Elke derde zondag van de maand
nemen ze jou en één van de gastcuratoren
mee op wandel doorheen de tentoonstel-
ling. Laat je inspireren door persoonlijke
verhalen en ga in gesprek over iets dat
iedereen kan: kunst beleven. Als afsluiter
bieden wij je een glaasje aan in de inkom-
hal. Je betaalt enkel de gewone toegang.
Op zondag 20/9, 18/10, 15/11 en 20/12
om 15 uur. Slotdrankje om 16 uur.
Max. 10 deelnemers. Schrijf je in:
jongbloed@kmska.be.
Volg het programma via www.kmska.be
of facebook.com/KMSKA.Jongbloed

Blinden en slechthzienden

Gratis rondleiding voor blinde en
slechthziende bezoekers op 14 en 15
oktober om 14.30 uur. Enkele kunstwerken
worden verbaal beschreven volgens de
richtlijnen van Art Education for the
Blind. Max. 6 deelnemers + begeleiders.
Assistentiehonden zijn toegelaten.
Schrijf je in: bart.vanpeer@kmska.be
of +32 (0)3 224 95 50.

GEZINNEN

Kijk- en doeboekje

Download het gratis kijk- en doeboekje
voor gezinnen op www.kmska.be of vraag
ernaar op de tentoonstelling.

Kunstendag voor Kinderen

Bezoek de tentoonstelling met
het kijk- en doeboekje. Kinderen van 10
tot 12 jaar kunnen zich inschrijven voor
kunst(k)uur: samen met de gids kijken
naar en praten over 1 kunstwerk.
Op zondag 15/11. Bezoek met doeboekje
doorlopend van 10 tot 17 uur.
Kunst(k)uur start om 14 uur.
Info & reservatie:
www.kunstendagvoorkinderen.be
of +32 (0)3 224 95 61

COLOFON

Concept

Vik Leyten (KMSKA)

Curatoren

Siska Beele (KMSKA),
Bob Daems (Provincie Antwerpen)

Vormgeving

Houbrechts & Hautekiet

Druk

Sint-Joris (Graphius)

Ontwerp tentoonstellingsarchitectuur

OFFICE Kersten Geers

en David Van Severen

Realisatie tentoonstellingsarchitectuur

Christoph Van Damme

Collectie KMSKA

© Lukas – Art in Flanders vzw,

foto Hugo Maertens

Collectie provincie Antwerpen

& gastcuratoren

foto Jacques Sonck

De Modernen is een initiatief van
het KMSKA en de Provincie Antwerpen.





GIV VANDENBRANDEN, COMPOSITE, KMSKA © SABAM



CAMILLE STURBELLE, DOG, KMSKA



POL MABA, I, ME AND MYSELF, PROVINCIE ANTWERPEN © SABAM

